
Instruks om virksomhets- og økonomistyring for Pensjonstrygden for sjømenn

**Fastsatt 10. desember 2021 av Arbeids- og sosialdepartementet
(fra 1. januar 2022 Arbeids- og inkluderingsdepartementet)**

1. Instruksens formål og virkeområde

Instruksen er fastsatt av departementet i medhold av Reglement for økonomistyring i staten § 3, og trer i kraft fra 1. januar 2022. Instruksen erstatter instruks fastsatt 17. mars 2021.

Formålet med instruksen er å presisere departementets føringer og krav til virksomhets- og økonomistyringen, samt avklare oppgaver, myndighet og ansvar.

Virksomheten i Pensjonstrygden for sjømenn (PTS) er regulert i *lov 3. desember 1948 nr. 7 om pensjonsordning for arbeidstakere til sjøs*.

Virksomhets- og økonomistyringen i PTS skal følge Reglement for økonomistyring i staten (reglementet) og Bestemmelser om økonomistyring i staten (bestemmelsene), med de unntak og presiseringer som framgår av denne instruksen.

PTS skal følge bestemmelser om økonomistyring i staten kapittel 3, 4 og 5 med de unntak som følger av at PTS ikke rapporterer til statsregnskapet, fører et periodisert virksomhetsregnskap, ikke benytter SRS, og heller ikke benytter standard kontoplan for statlige virksomheter, se punkt 3 i denne instruksen. PTS er ikke omfattet av konsernkontoordningen, og dermed ikke av regelverkets bestemmelser om betalingsformidling. Unntak er beskrevet i eget vedlegg. Eventuelle behov for ytterligere unntak må tas opp med departementet som eventuelt søker Direktoratet for forvaltning og økonomistyring om unntak på vegne av PTS.

Instruksen er bygget opp som et supplement til reglementet og bestemmelsene, ved at enkelte krav er utdypet og presisert slik at de er tilpasset virksomhetens egenart og de styringsmessige krav departementet stiller. Det er kun de deler av regelverket som departementet ser behov for å utdype som er omtalt i instruksen.

Departementet og Riksrevisjonen skal orienteres dersom det planlegges vesentlige endringer i utføringen av økonomioppgaver, herunder endringer i økonomisystemer og regnskapsprinsipper.

2. Samfunnsoppdraget

PTS skal forvalte den pliktige pensjonsordningen for arbeidstakere om bord på norske skip, og visse flyttbare innretninger som er innført i norsk skipsregister (NOR eller NIS) med minst hundre bruttotonn.

PTS skal være et kompetent pensjonsfaglig forvaltningsorgan på sine områder. PTS skal være et kompetent fagorgan for departementet. PTS skal innenfor sitt ansvarsområde bistå departementet når det gjelder utredninger, analyser mv.

PTS skal tilstrebe et godt omdømme og høy tillit. PTS skal samarbeide godt med andre relevante virksomheter og aktører slik at målene for virksomheten nås. PTS skal gi trygghet for pensjoner for sine medlemmer. Ivaretagelse av internasjonale forpliktelser og forpliktelser til medlemmer i utlandet skal være en sentral oppgave for PTS.

Informasjon og tjenester skal være tilpasset brukernes behov og oppfylle kravene i likestillings- og diskrimineringsloven om universell utforming og individuell tilrettelegging (kap. 3) og aktivt likestillingsarbeid (kap. 4)

PTS har et selvstendig ansvar for å tolke, iverksette og forvalte relevant lovverk med tilhørende forskrifter på sitt ansvarsområde. Det innebærer å:

- Fortolke relevant nasjonalt lovverk i overensstemmelse med internasjonale forpliktelser, herunder EØS-avtalen og øvrige relevante internasjonale avtaler og konvensjoner som Norge har inngått eller sluttet seg til, i den utstrekning og på den måte disse er gjennomført i norsk rett.
- Behandle saker og fatte vedtak på en måte som ivaretar brukernes rettigheter og plikter, herunder sikre at eventuell samhandling med andre lands kontaktorganer er i overensstemmelse med reglene for samarbeid og utveksling av opplysninger i de bi- og multilaterale avtalene om trygd som Norge har inngått.
- Sørge for gode systemer for klage- og ankebehandling.
- Ha oversikt over PTS sine internasjonale forpliktelser etter EØS-avtalens trygdedel, Nordisk konvensjon og andre trygdeavtaler som har betydning for PTS praktisering av regelverk, kontrollaktiviteter, veiledning m.m.

Tolknings spørsmål av prinsipiell karakter skal tas opp med departementet. Departementet skal også orienteres ved vesentlige endringer i praksis.

3. Tilknytningsform og finansiering mv.

Tilknytningsform

PTS følges opp av departementet som et ordinært forvaltningsorgan.

PTS fraviker kravene i Økonomiregelverket (ØR) på følgende områder:

- PTS avviker fra virksomhetsbegrepet i staten, jf. Bestemmelser om økonomistyring i staten kap. 1.2 bokstav e) og g).
- Konsernkontoordningen og statlig betalingsformidling – jf. Bestemmelser om økonomistyring i staten kap. 3.7 Betalingsformidling.
- Regnskapsavleggelse og rapportering til statsregnskapet – jf. Bestemmelser om økonomistyring i staten kap. 3.3 Statsregnskapet og virksomhetsregnskapet, 3.4 Virksomhetens årsregnskap og 3.5 Rapportering til statsregnskapet.

Finansiering, statsgaranti og fondsforvaltning

Etter lov om pensjonsordning for arbeidstakere til sjøs § 8, dekkes utgiftene til pensjoner ved avgift (heretter premie) på arbeidstakere og rederier, tilskudd fra trygdens fond og lovbestemte tilskudd fra staten. Etter § 14 skal overskudd i trygden overføres til trygdens reguleringsfond, mens underskudd dekkes av reguleringsfondet.

Eventuelt underskudd i ordningen skal dekkes av statens garantitilskudd dersom det ikke er tilstrekkelige midler i trygdens reguleringsfond.

Et eventuelt garantitilskudd skal sikre at PTS til enhver tid har likviditetsmessig dekning. Etter § 15 dekker også staten visse deler av pensjonsutgiftene, jf. § 15 nr. 1 bokstavene a-c

og yter tilskott etter nr. 3. Statstilskuddet overføres fra departementet basert på en utbetalingsplan fra PTS.

Styret i PTS skal forvalte trygdens reguleringsfond i tråd med gjeldende forvaltningsreglement, jf. punkt 12.

4. Departementets styring av PTS

Styrets ansvar og oppgaver fremgår under punkt 12.

Departementets styring av PTS ivaretas gjennom en formalisert og dokumenterbar styringsdialog mellom departementet og administrasjonen i PTS. Styringsdokumenter omfatter:

- ✓ denne instruksen
- ✓ årlige tildelingsbrev og eventuelle supplerende tildelingsbrev
- ✓ øvrige brev med styringsmessig innhold
- ✓ referater fra etatsstyrings- og eventuelle særmøter mv.

Tildelingsbrevet angir forutsetninger og krav til virksomheten i det aktuelle budsjettåret. PTS skal tilpasse sin drift av virksomheten innenfor rammen av de midler som står til disposisjon for virksomhetens drifts- og investeringskostnader.

Styreleder i PTS skal delta i etatsstyringsmøtene sammen med daglig leder i PTS og administrasjonen, med mindre annet er bestemt, se punkt 12. Dagsorden til etatsstyringsmøtene utarbeides av departementet i samråd med administrasjonen i PTS. Tidspunkt for etatsstyringsmøtene fastsettes i de årlige tildelingsbrevene.

Departementet og PTS skal ha dialog som går utover den årlige styringen.

Ved eventuelle uklarheter i tildelingsbrev eller andre styringsdokumenter skal PTS ta kontakt med departementet.

5. Krav til virksomhetsstyringen

Risikostyring og internkontroll

PTS skal ha et helhetlig system for risikostyring og internkontroll. Det skal utformes og gjennomføres slik at det gir sikkerhet for at fastsatte mål- og resultatkrav følges opp, ressursbruken er effektiv, rapporteringen er pålitelig og at virksomheten etterlever lover og regler.

PTS skal gjennomføre risikovurderinger med utgangspunkt i mål- og resultatkrav for virksomheten. Tilsvarende skal det foretas risikovurderinger av sentrale prosesser. Der hvor det vurderes å være høy risiko skal risikoreduserende tiltak iverksettes. Den interne kontrollen skal være basert på risiko og vesentlighet og tilpasset PTS sin egenart. Se også punkt 8.

PTS skal ha systemer, retningslinjer og rutiner som støtter oppgaveløsningen på sentrale arbeidsområder.

PTS skal fastsette interne instruksjoner innenfor rammene av økonomiregelverket og denne instruksjonen. De interne instruksjonene til PTS skal inkludere retningslinjer for delegering av fullmakter og myndighet, samt presiseringer knyttet til utførelse av økonomifunksjonen i PTS. Daglig leder kan utøve budsjett disponeringsmyndighet for egne utgifter. Regninger for daglig leder skal attesteres av økonomisjefen.

Med bakgrunn i oppgavene til PTS skal daglig leder med utgangspunkt i de etiske retningslinjene for statstjenesten stille krav til og sørge for høy etisk standard blant PTS sine medarbeidere og således forebygge misligheter.

PTS skal til enhver tid kunne legge fram oppdatert dokumentasjon av sitt helhetlige opplegg for internkontroll, herunder for IKT-systemer, retningslinjer og rutiner på virksomhetens sentrale arbeidsområder.

PTS skal årlig evaluere utforming og gjennomføring av virksomhetens risikostyring og internkontroll, samt gi en vurdering av kostnadene ved tiltak opp mot nytteverdien av tiltakene.

Daglig leder skal vurdere om virksomheten skal ha en internrevisjonsfunksjon, jf. *rundskriv 117 Internrevisjon i statlige virksomheter* fra Finansdepartementet. Departementet skal informeres dersom daglig leder beslutter å ha en slik funksjon.

Sikkerhet i økonomisystemene og transaksjonskontroller

Økonomisystemet skal ha et sikkerhetsnivå som er tilpasset virksomhetens aktiviteter og der det tas hensyn til risiko og vesentlighet knyttet til aktiviteten. Et godt system for tilgangsrettigheter og tilgangskontroller er en sentral del av dette. PTS skal føre kontroll med at løsningene fungerer som forutsatt og at data sikres mot uautoriserte endringer.

Lønn

Virksomheten skal ha et elektronisk system for å følge opp utbetaling av lønn i henhold til gjeldende lover og regler i staten og innberetning til offentlige myndigheter, jf. punkt 5.2 i Bestemmelser om økonomistyring i staten. PTS skal ha egen skattetrekkkonto for å tilfredsstille kravene i regnskapsloven.

Personalreglement

PTS skal ha et personalreglement som skal være i samsvar med statsansatteloven og krav i Statens personalhåndbok.

Anskaffelser

PTS skal ha tilstrekkelig kompetanse, samt fungerende rutiner og kontrolltiltak for å sikre at eventuelle anskaffelser skjer i tråd med lov om offentlige anskaffelser og økonomiregelverket.

6. Oppfølging av Riksrevisjonens merknader

PTS skal legge forholdene til rette slik Riksrevisjonen finner det hensiktsmessig for å foreta de revisjons- og kontrolloppgaver som følger av lov og instruks for Riksrevisjonen.

PTS skal prioritere og følge opp merknader og anbefalinger fra Riksrevisjonen og utarbeide oppfølgingsplaner for dette.

7. Sivilombudet

PST skal bistå Sivilombudet slik at de klage- og undersøkelsessaker som ombudsmannen behandler blir så godt opplyst som mulig. PTS skal gjøre seg kjent med hovedtrekkene i ombudets klager og benytte erfaringer fra disse til å forbedre etatens saksbehandling og tjenester.

8. Krav til budsjett og regnskap

Budsjettering

PTS skal utarbeide budsjett for utgifter til pensjoner og inntekter fra premie på arbeidstakere og rederier, i henhold til gjeldende regelverk og anslag for antall stønadsmottakere, pliktige medlemmer og eventuelle andre forhold av betydning. Anslag for finansinntekter skal fastsettes etter en vurdering av forhold som påvirker disse inntektene. PTS skal utarbeide periodiserte budsjetter for trygdens økonomi for å kunne føre løpende kontroll med inntekter og kostnader.

PTS skal fremlegge sensitivitetsanalyser av trygdens økonomi i forbindelse med konsekvensjustert budsjett, rammefordelingsforslaget, virksomhetsrapport, og årsrapporten. I analysene skal det fremstilles ulike scenarier med bakgrunn i mulig utvikling i antall medlemmer, premieinntekter, pensjonskostnader, avkastning på fondsmidler, reguleringsfondet, samt endringer som ellers kan påvirke skipsfartens rammebetingelser og ordningens økonomi, jf. punkt 13 når det gjelder rapportering i virksomhetsrapport og årsrapport. PTS skal også gjennomføre risikovurderinger knyttet til forhold som påvirker skipsfartens rammebetingelser og som har betydning for trygdens økonomi, jf. også punkt 5

PTS skal ha god oversikt over ordningens økonomi. PTS skal prioritere nødvendige tiltak for å sikre at anslagene for økonomien i ordningen har god kvalitet og leveres innen fristene som er angitt i tildelingsbrevet.

PTS skal levere prognoser og beslutningsgrunnlag med god kvalitet i forbindelse med innspill til statsbudsjettet og andre relevante sammenhenger.

Regnskap

PTS skal presentere et samlet årsregnskap for ordning og administrasjon. Ordningen omfatter rettighetene som er opparbeidet av trygdens medlemmer samt reguleringsfondet.

Årsregnskapet skal avlegges i samsvar med regnskapsloven og god regnskapsskikk. Avvik skal fremgå av prinsippnote (note 1) til regnskapet. Det skal utarbeides ledelseskomentarer til årsregnskapet som skal signeres. Årsregnskapet skal oversendes departementet sammen med årsrapporten, med kopi til Riksrevisjonen.

PTS skal benytte norsk standard kontoplan. Økonomimodellen skal tilpasses PTS sitt behov for å utøve effektiv planlegging, styring og kontroll. Økonomimodellen skal imøtekomme departementets rapporteringskrav.

9. Fastsettelse og innkreving av inntekter

PTS skal ha systemer og rutiner som sikrer at inntektskrav blir juridisk bindende og at krav blir fastsatt, utstedt og innbetalt med korrekt beløp. Systemer og rutiner skal sikre at innbetaling skjer innenfor betalingsfristen og at utestående krav følges opp på en forsvarlig måte.

Innkreving av premie til dekning av trygdens utgifter skal skje i samsvar med bestemmelsene i lov om pensjonsordning for arbeidstakere til sjøs kapittel V og regler fastsatt av styret.

PTS skal ha rutiner som sikrer kontroll med utbetalinger og at for mye utbetalt pensjon kreves tilbake i samsvar med bestemmelsene i lov om pensjonsordning for arbeidstakere til sjøs § 24. PTS skal ha rutiner for avstemming av samordningspliktige ytelser mot NAV.

10. Samfunnssikkerhet og digital sikkerhet

PTS skal ha oversikt over krisescenarier som kan berøre virksomheten, samt risiko- og sårbarheter knyttet til disse. Oversikten skal benyttes som grunnlag for eventuelle tiltak.

PTS har et ansvar for å ivareta og dokumentere egen digital sikkerhet. I lys av dette skal PTS videreføre og implementere nødvendige tiltak slik at man til enhver tid opprettholder sikker IKT-drift. Det innebærer:

- En risikobasert tilnærming mot uønskede digitale hendelser.
- Å bruke anerkjente rammeverk, standarder og styringssystemer for digital sikkerhet både for å understøtte virksomhetenes hovedfunksjon, og for å bidra til at sikkerhetshendelser i en offentlig virksomhet ikke medfører alvorlig skade hos andre.
- Ansvar for å håndtere digitale angrep i egen virksomhet, og for å dele informasjon om digitale angrep til myndighetene og andre relevante aktører. PTS skal forholde seg til det sektorvise responsmiljøet i NAV (SRM) med hensyn til etterretning, varsling og koordinering av IKT-sikkerhetshendelser i tråd med "Rammeverk for håndtering av IKT-sikkerhetshendelser", ref. *Nasjonal strategi for digital sikkerhet*.

PTS skal ha systemer og rutiner for å sikre at behandling av personopplysning er i samsvar med personopplysningsloven. PTS må sørge for at alle ansatte setter seg inn i kravene som stilles til personvern og behandling av personopplysninger, og har et bevisst forhold til dette i sitt arbeid.

11. Dialog i forkant av rettssaker

I saker som PTS ønsker å bringe inn for de alminnelige domstolene, skal tillatelse innhentes hos departementet før dialogen med Regjeringsadvokaten innledes. I saker der en trygderettskjennelse blir bragt inn for de alminnelige domstoler, skal PTS orientere departementet om dette og at dialog med Regjeringsadvokaten vil bli innledet.

12. Styrets ansvar og oppgaver

Styret leder PTS i samsvar med bestemmelser fastsatt i og i medhold av lov 3. desember 1948 nr. 7 om pensjonsordning for arbeidstakere til sjøs, samt denne instruksjonen.

Styret har ansvar for å utvikle den overordnede strategien for virksomheten, og har det overordnede ansvaret for driften innenfor de rammer som er trukket opp av departementet

med hensyn til formål, innhold og former for virksomhetsutøvelse, og de ressurser PTS har til disposisjon. Styret skal sende strategisk plan til departementet.

Styret skal godkjenne administrasjonsbudsjettet til PTS. Dersom staten må utløse statsgaranti skal administrasjonsbudsjettet legges fram for Stortinget i forbindelse med budsjettbehandlingen.

Videre skal styret godkjenne administrasjonens årlige risikovurderinger.

Årsrapport og årsregnskap skal godkjennes av styret før det sendes departementet.

Styret skal sørge for at det minst hvert fjerde år foretas en forsikringsteknisk beregning av trygdens pensjonsforpliktelser, og beregne inntekter og utgifter i fremtiden. På dette grunnlag skal styret ved behov fremme forslag om mulige endringer i trygdens ytelser og hvordan utgiftene skal dekkes.

Forvaltning av trygdens reguleringsfond

- Styret skal fastsette et forvaltningsreglement for reguleringsfondet, jf. § 14 nr. 2 i lov om pensjonsordning for arbeidstakere til sjøs.
- Forvaltningsreglementet skal være i samsvar med de til enhver tid gjeldende bestemmelser som regulerer pensjonsforetaks kapitalforvaltning, så langt det passer.
- Reguleringsfondet skal forvaltes forsvarlig i samsvar med pensjonsordningens formål, herunder vektlegge forsvarlig likviditet, sikkerhet, kontroll, risikospredning og avkastning. Det skal særskilt legges vekt på å unngå at statens garantiansvar utløses.

Se punkt 13 når det gjelder rapportering om fondsforvaltningen.

Styrets forhold til departementet

Styrets leder deltar i etatsstyringsmøter med departementet, se punkt 4.

Styrets leder skal orientere departementet om saker av særlig betydning. I saker som antas å være av vesentlig betydning for virksomhetens formål, eller som i vesentlig grad vil endre dens karakter, skal styret legge saken skriftlig frem for departementet før det fatter vedtak.

Eventuell kontakt med Stortinget skal skje gjennom departementet, se veileder [Om forholdet til Stortinget - regjeringen.no](#) punkt 13.4. PTS skal gjøre seg kjent med hovedtrekkene i veilederen, og særlig punkt 13.4.

Styrets forhold til daglige leder

Styret kan gi daglig leder fullmakt til å avgjøre saker som ellers er lagt til styre. Fullmakten gjelder ikke overordnede styringsdokumenter som er definert i lov og forskrift.

Daglig leder har rett og plikt til å delta i alle styremøter, og har rett til å sette frem forslag, men har ikke stemmerett.

Ved tilsetning av daglig leder har styret rett til å avgi uttalelse til departementet.

Styrets arbeidsform

Styret bør holde møte minst fire ganger i året og ellers dersom lederen, to medlemmer eller departementet krever det.

Styret er vedtaksdyktig når tre medlemmer er tilstede. Til gyldig vedtak kreves vanlig flertall. Ved stemmelikhet har styrets leder dobbeltstemme.

Dagsorden og saksdokumenter skal som hovedregel sendes medlemmene i rimelig tid før møtene. Det skal føres protokoll fra styremøtene. Administrasjonen i PTS er sekretariat for styret.

Taushetsplikt

Styrets medlemmer plikter å gjøre seg kjent med gjeldende bestemmelser om taushetsplikt, og til å undertegne en taushetserklæring.

Godtgjørelse

Departementet fastsetter godtgjørelse for styrets medlemmer.

Endringer i departementets instruks

Forslag til grunnleggende endringer i departementets instruks forelegges styreleder før de vedtas. Styreleder vurderer om endringene bør forelegges styret.

13. Rapportering til departementet

PTS skal årlig utarbeide en virksomhetsrapport per 31. august og årsrapport for etatens virksomhet. PTS skal varsle departementet dersom PTS står i fare for ikke å nå sine mål eller utføre pålagte oppgaver, samt om hendelser som har betydning for departementets styring av PTS. Jf. blant annet punkt 4.

Rapportene skal gi en oversikt over viktige sider ved virksomheten og som er dekkende for departementets ivaretagelse av sin rolle som etatsstyrer. Departementets behov for styringsinformasjon bør være sentralt i PTS sine avveininger av hvorvidt informasjon er vesentlig eller ikke, se Bestemmelsene punkt 1.6.1 første avsnitt. Det skal legges vekt på at det utarbeides gode analyser. Avvik i styringsparametere skal forklares.

Årsrapporten skal utarbeides i henhold til kravene i Økonomiregelverket (bestemmelsene pkt. 1.6.1 og 2.3.3). Det skal legges vekt på vurdering av oppnådde resultater i forhold til mål og styringsparametere samt beskrivelse av administrative og andre forhold. Rapporteringen danner et viktig grunnlag for både den løpende og flerårige styringsdialogen mellom departementet og PTS.

Det skal rapporteres om følgende punkter i denne instruksen:

Dersom prognosene tilsier at det er vesentlig risiko for at statsgarantien utløses, skal departementet orienteres straks, jf. punkt 3.

PTS skal rapportere om fondsforvaltningen i forbindelse med etatsstyringsmøtene, slik at dette ivaretar departementets behov for informasjon om status og utviklingen i

fondsforvaltningen, herunder eventuelle endringer i forvaltningsreglement, avkastning, risiko, stresstesting osv.

Oppdatert risikovurdering med omtale av tiltak på områder med høy risiko skal oversendes departementet i tråd med de krav som departementet setter, jf. punkt 5 og 8.

PTS skal rapportere om status og utfordringer til Riksrevisjonens merknader i virksomhetsrapport per 31. august og årsrapporten, jf. punkt 6.

PTS skal redegjøre for status (herunder gjennomførte beredskapsøvelser), tiltak og utfordringer på sikkerhet- og beredskapsområdet i virksomhetsrapport per 31. august og årsrapporten, jf. punkt 10.

PTS skal orientere departementet om Trygderettens femmedlemskjennelser (kjennelser som kan endre praksis) eller andre kjennelser som reiser prinsipielle problemstillinger. Videre skal PTS orientere departementet om saker den har hatt i de alminnelige domstoler. Det samme gjelder dommer som får betydning for PTS' praksis og/eller fremstår som prinsipielt viktige. Tilsvarende gjelder for saker som tas opp av Sivilombudet.

Særskilte rapporteringskrav for det enkelte år fremgår av tildelingsbrevet til PTS.